

ANGLEŠKO KRALJESTVO

Do 10. Stol. Neodvisna kraljevina.

Etnična raznolikost: Kelti (prvotni prebivalci), Anglosasi (priseljavanje ljudstev), Danci in Normani.

Razvoj običajnega prava (common law): s pomočjo sodišč in sodno prakso pridejo do zakonov; iz prakse zapišejo zakone.

Razvoj upravnega sistema: od 7. stol. Dalje se oblikuje 1. Kraljestvo

Danska in normanska vladavina – 11. Stol.

"danegeld" – Knut : v 1/2 11. Stoletja napade Anglijo

(anglosaški kralj Harold)

VILIJEM BASTARD (nezakonski sin, Norman) – bitka pri Hastingsu 1066: premaga Harolda

Razglasitev angleških fevdalcev (sheriffs - baroni): zemljo razdeli svojim poveljnikom v vojski, ki imajo na svojem ozemlju pravno, javno veljavo.

Celibat: ponovno katoliška vera.

Vojaška ureditev: konjenica.

Domesday book – knjiga poslednje sodbe, popis posestev v Angliji (osnova za davke)

Do prve polovica 12. Stol. Vladajo normani, po tem propradejo.

Dinastija Anjou-Plantagenet - kralji fr. Porekla (2. Polovica 12. Stol. Do 14. Stol.)

Spori z močno privilegirano duhovščino – umor Thomasa Becketta, canterburyjskega nadškofa (1170).

Henrik Anjouski poveča svojo oblast nad cerkvijo

Ureditev sodstva in pravnega sistema, kraljevo sodišče, krepitev dvorne birokracije, razvoj ustave, absolutna monarhija (uveljavi se na koncu njihovega vladanja)

Richard Levjesrčni (1189 – 1199): pravični vladar, veliko vojskovanj

Ivan brez zemlje: Izpraznil že tako prazno državno blagajno, finančno breme je preložil na ljudstvo, to se mu upre in zahteva, da podpiše Veliko listino svoboščin, ki jo podpiše šele leta 1215

Velika lista svoboščin (Izoblikuje jo parlament) vsebuje:

- Noben svoboden človek nesme biti zaprt ali izobčen, razen po sodni poti
- Noben stražnik nesme nikomur vzeti pridelka
- V vsem kraljestvu velja ena mera za hrano (poenotenje mer)

- Kralj mora upoštevati pravice mest, fevdalcev in duhovščine

SVETO-RIMSKO CESARSTVO

Stanovska država – na čelu je cesar, ki jo obenem cesar in vodja. Sprva se oblast deduje nato pa cesarje voli 7 vodilnih knezov – 2 sveta in 5 posvetnih. V stanovski državi obstajajo različna prava (vsaka država, vsako mesto ... ima svoje zakone, svoj denar). Plemstvo ima svoje zakone, cerkev ima svoje (kanonsko ali cerkveno pravo, ki velja še danes). Plemič je sodnik svojemu podložniku. Grad je tudi sodno in upravno središče. Država ni centralizirana. Ni nekega formalnega mesta. Vsi si želijo biti okronani v Rimu (kralji).

Po razpadu frankovske države, se na njenem ozemlju izoblikujeta Francija (zahod) in Svetorimsko cesarstvo (vzhod).

Henrik I.: Eden pomembnejših, reorganizira vojsko (na mejnih območjih postavi utrdbe, gradove in skoncentrira vojsko).

Oton I. ali Oton Veliki (10. Stol.): Začetnik otonske dinastije, leta 955 premaga na Laškem polju Madžare, poveže se s cerkvijo – PRIVILEGIO OTONIS (cerkveni dostojanstveniki postanejo njegovi administratorji) – cerkvi je podeljeval zemljo in dovolil kovati cerkveni denar, kronan je v Rimu za cesarja, zavzame tudi severno Italijo.

Salijska dinastija (prva polovica 12. Stol.): V tem obdobju pride do INVESTITURNEGA BOJA

Investiturni boj: Boj za vodilno vlogo v svetorimskem cesarstvu (cesar vs. papež), Oton Veliki se je naslonil na cerkev, cesar je »zaščitnik papeža«, papež pa je vodilni na cerkvenem področju. Zmaga papež, ki imenuje škofe, cesar pa jim podeljuje zemljo.

Dinastija stafovcov (dinastija znotraj mest):

Gvelf (za papeža) – Dante

Gibelin (za cesarja) – Erazem Predjamski

Friderik II. (1212-1250): Cesar iz dinastije stafovcov, osredotoči se na južno Italijo. Izda friderikov zakonik (poenoti vse). Na svojem dvoru gosti judovske in arabske učenjake. V Apuli

(J Italija), da zgraditi dvorec v osemkotniku (zlati rez in večnost – simbolika). 1226 nemški viteški red naseli v Prusiji (S Nemčija - Poljska). 1240 vdrejo v Evropo mongoli (takrat na višku moči). Nasledi ga sin Konrad, ki umre zelo mlad. S tem je konec stafovške dinastije. Sledi obdobje brezvladja – INTERREGNUM (1254 – 1273).

Habsburška dinastija

Rudolf I. Habsburški: Kar osvoji, njegovi nasledniki podedujejo: Premaga Otokarja II. In tako dobi (leta 1287) naše dežele v dedno Habsburško last.

MONGOLI

Osvojijo predele Azije (Kitajsko, J in bližnjo Azijo, prodirajo pa tudi na ozemlje Evrope), najbolj znan vladar je Džingiskan. Namen je plenjenje, osnova vojske so konjenice in lokostrelci. V Evropo pridejo uzda, sedlo in ostroge. Mongoli vladajo v Rusiji.

Posledice Mongolskih upadov:

- razmah trgovine
- mongoli vzdržujejo ceste, na katerih postavijo pošne postojanke oddaljene 40 km
- Marco Polo iz Kitajske prinese postopek obdelave barvnega stekla, rezance in špagete, papirnat denar in svilo

Mestne državice

Izoblikujejo se predvsem na področju sredozemlja (Split, Zadar, Benetke, Đenova, Firenze i Dubrovnik)

Benetke – nastanek: Zaradi udorov Hunov se umaknejo na otočke v laguni, umaknejo se tudi pred Langobardi. Središče se začne na otoku Ri'alto v 9. Stoletju. Benetke še niso bile samostojne, so pod Bizancem. Pomen Benetk se poveča pod dožem Petra Orsena. Varovano je z obzidjem. Dož Enrocco Dandolo napade v 13. Stol. Bizanc. Evropskim križarjem v času 4. Križarske vojne I. 1204 obljubi brezplačen prevoz do Bizanca, če vojaki oplenijo še mesto Zadar (ta ni hotel priznati Benetk). Vojaki napadejo Zadar in Bizanc.

Beneška republika je veljala za pomorsko velesilo in glavno igralko v 4. Križarski vojni. Svojo gospodarsko moč je krepila s svilo, žitaricami, ter začimbami. Umetnost (predvsem renesansa) je dokonca 17. Stol. Igrala pomembno vlogo v mestu.

Vojne z Genovo

Zmaga Benetk in s tem in s tem Benetke nadzirajo trgovino.

Obseg: SV današnje Italije, Istra, Dalmacija, beneški in primorski slovinci,

Ima svojo zastavo in grb (lev in sv. Marko). Dož je izvoljen in ima pomembno vlogo. Propad leta 1797 benetke zavzame napoleon in s tem je konec Beneške republike.

SREDNJEVEŠKA MESTA (str. 33)

Čas in vzrok nastanka (čas križarskih vojn), delitev dela (kmetje se ukvarjajo s kmetijstvom, mesta pa s trgovino in obrtjo; poveča se povpraševanje – obrtniki in trgovci se stalno naseljujejo), Pojavi se tudi trgovanje na daljše razdalje z vzhodom. Mestne pravice:

- pravica do svobode
- pravica do sejma, trgovanja in obrti
- pravica do mestnega obzidja
- pravica do samouprave in sodstva

Naloge mestnega sveta:

- skrb za javno zdravstvo in higieno
- zagotavljajo požarno varnost
- skrb za zaščito meščanov
- skrb za reveže (hiralnica) in skrb za otroke brez staršev

Znanost: najbolj izobrazena je bila duhovščina. Deduktivna miselnost (od splošnega h konkretnemu – bog je, treba ga je le dokazati). Ne uporabljajo eksperimentov in opazovanja.

Dogme = nedokazane verske resnice

Sveti Avguštin (4. Do 5. Stol.): Napiše knjigo o božji državi, idealna ureditev na Zemlji, ki bi bila všeč bogu.

Tomaž Akvinski: Dokazoval boga

Klinijska reforma (str. 41-50)

Evropski prostor postane enotni kulturni prostor, vsi znanstveniki in cerkveni dostojanstveniki so se sporazumevali z enotnim jezikom (latinščina).

Shizma

Cerkveni razkol (l. 1054): Spopad med papežem in bizanskim cesarjem (povod je bila razprava o kvašenem in nekvašenem kruhu).

Katoliki: papež , latinščina, celibat, latinski križ, gregorjanski koledar

Pravoslavci: nimajo papeža, nacionalni jezik, preden je posvečen se poroči, grški križ, julijanski koledar

Začetek univerz (str. 13)

KRIŽARSKE VOJNE (22-23)

So vojne med zahodnoevropskimi fevdalci in muslimani. Vzrok: Želja po razvoju gospodarstva, trgovine in prenaseljenost. Povod: Bizantinski cesar je prosil za pomoč kristjane. Urban II. Nagovori plemiče I. 1095. Prva križarska vojna 1099 – zavzamejo Jeruzalem. Druga križarska vojna – viteški redovi. Tretja križarska vojna 13. Stol. – Friderik I., Rihard Levjesrčni, Filip II. Avgust.

Templarji: 1291 se umaknejo v Francijo, 1309 pa umre zadnji templar.

Red svetega Ivana (Ivanovci): Bel križ na rdečem polju, oskrbujejo bolnice in gostišča za romarje, umaknejo se s Cipra na Rodos. V 16. Stol. Pa na Malto.

Nemški viteški red: 1119 ustanovljeni v Jeruzalemu, 13. Stol. Ustanovijo Križanke, po koncu se umaknejo v Prusijo.

Posledice križarskih vojn: vplivajo na razvoj trgovine (na daljše razdalje) in mest

Vplivajo na razvoj zahodne tehnike (papir, arabske št., postopek izdelave svile, damast, pridelava rut, kompas, nov tip ladij, izboljša se krmilo in jadra, razvoj matematike, geografije in medicine, kulturne rastline, južno sadje, agrumi in sladkorni trs), sprememba fevdalne družbe, počasi se izoblikuje meščanstvo,

SLOVENC

Slovenci so bili razdeljeni na 3 dežele (države znotraj države), vsaka država je imela svoj grb, deželne stanove, zakone in deželnega kneza. Vsako leto so odobrili davek cesarju, imajo močno avtonimijo.

Fevdalna razcepljenost (uč, str. 53): fevdalizem, zemljiška posest plemiške dinastije.

Najpomembnejša je celjska dinastija (vzpon v času Hermana), Barbara Celjska, je bila zelo izobražena &c.

Srednjeveška mesta na slovenskem : razlogi za nastanek:

- napad turkov,
- cesar povzdigne kraje in jim podeli določene pravice, da so se lahko zavarovali pred turki, s tem se država reši finančnega bremena, saj so meščanski zakoni dovoljevali pobiranje mitnine.

Lega:

- mesta so bila predvsem v dolinah (Višnja Gora), utrdbe pa so si postavili na višjem hribu.
- Območja: štajerska, koroška, kranjska

Demokratske ureditve:

- Mestni svet sestoji iz 12 oseb (najbogatejši in najrazumnejši)
- Ima največjo vlogo, saj so na položaju do smrti, volijo zunanji svet, župana in mestnega sodnika. Vsako leto izvolijo 24 oseb, ki sestavljajo zunanji svet, občino, ali ljudstvo sestavlja 101 mož.

Sestava srednjeveških mest:

- Socialna: plemstvo (deželni glavarji, deželni upravitelji, člani deželnega odbora, doktorji prava in zdravilstva), meščanske družine, preprosto ljudstvo
- Nacionalna: kranjci, štajerci, korošci (sv. Rimsko cesarstvo), hrvati, italijani, tirolci, bavarci, švabi, moravci, čehi,
- Jezik: kranjski, nemški, plemstvo in trgovci: italijanski. Zapisi samo v nemščini

Vloga Judov v mestih:

- Trgovali predvsem na daljavo
- Vodili so posojila za zastavljanje
- Živeli so v posebni četrti
- Prihajali so iz Čedad in Gorice, naselili so se v krajih z ugodno prometno lego ob središčih zemljiških gospostev, ob tržnih središčih.

Imeli so pomembno vlogo, saj so se edini lahko ukvarjali z bančništvom